

“O‘ZBEK FILOLOGIYASINING DOLZARB
MASALALARI VA UNI O‘QITISH
METODIKASI MUAMMOLARI” mavzusidagi
IV XALQARO AN‘ANAVIY
ILMIY-AMALIY ANJUMAN

2025-yil 9-dekabr

ANJUMAN
MATERIALLARI

Jizzax - 2025

www.jdpu.uz

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA‘LIMI VAZIRLIGI**

**ABDULLAQODIRIY NOMIDAGI
JIZZAX DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI**

FILOLOGIYA FAKULTETI

O‘ZBEK ADABIYOTINI O‘QITISH METODIKASI KAFEDRASI
tomonidan tashkillashtirilgan

**“O‘ZBEK FILOLOGIYASINING DOLZARB
MASALALARI VA UNI O‘QITISH METODIKASI
MUAMMOLARI”**

mavzusidagi

**IV XALQARO AN‘ANAVIY ILMIY-AMALIY ANJUMAN
MATERIALLARI**

(2-kitob, III-VI shu‘balar)

JIZZAX-2025

V. BADIY TARJIMA MUAMMOLARI

Shu’ba raisi: f.f.f.doktori (PhD), dotsent Salimova Dilnavoz Akmalovna
Kotibi: JDPU katta o‘qituvchisi Boysinov Sohib Sobirovich

T/r	Mualliflar va maqolalar	Sahifasi
1.	BEKOVA NAZORA, MASUTOVA SHAXLO. Alisher Navoiyning forsiy qit’a va ruboiylarida muhabbat va ilohiy ishq mavzusi	209
2.	BEKOVA NAZORA IBROIMOVA MAHLIYO. Alisher Navoiy forsiy qasidalarida faqr-u fano talqini	212
3.	DONIYOROVA GULRUX. “Saodat” jurnalida chop etilgan tarjima asarlar tahlili (1966-1976-yillar misolida)	215
4.	ALLAMBERGENOV DAVRONBEK. Abdulla Oripov she’rlari qoraqalpoqcha tarjimalarida etnografik birliklarning berilishi	219
5.	SAIDQULOVA NARGIZA. Tanqidchilik, tarjima va estetik yondashuvlar (Ozod Sharafiddinovning adabiy merosi misolida)	222

VI. TA’LIM TIZIMIDA INTEGRATSIYALASH USULLARINI JORIY ETISH

Shu’ba raisi: f.f.f.d. (PhD), dotsent Xidirova Munavvara Rustamovna
Kotibi: f.f.f.d. (PhD), dotsent Turopova Parizod Shavkat qizi

T/r	Mualliflar va maqolalar	Sahifasi
1.	MİKAYILLIBÖYÜKAĞA. Məktəbəqədər və ibtidai təhsildə təlim strategiyaları: beynəlxalq tədqiqatların nəticələri	226
2.	ALMAZ ÜLVİ BİNNƏTOVA, CƏBRAYILOVA AYSUN. Türk dövlətləri kitabxanalarında mədəni irsin qorunması missiyası: Azərbaycan, Türkmənistan və Özbəkistan müstəvisində	232
3.	АХМЕДШИНА ФАНИЯ. Женщины в STEM и искусственном интеллекте Узбекистана и мира в условиях цифровой трансформации	235
4.	МИРСАМИНОВА ГУЗАЛХОН. Методические подходы к преподаванию английского языка как второго языка в эпоху искусственного интеллекта	245
5.	АТАМУРОВОДА РОҲИЛА. Тафаккурни шакллантиришда бадий асарлардан фойдаланиш	250

V. BADIY TARJIMA MUAMMOLARI

Shu'ba raisi: f.f.doktori (PhD), dotsent Salimova Dilnavoz Akmalovna
Kotibi: JDPU katta o'qituvchisi Boysinov Sohob Sobirovich

ALISHER NAVOIYNING FORSIY QIT'A VA RUBOIYLARIDA
MUHABBAT VA ILOHIY ISHQ MAVZUSI

Bekova Nazora Jo'rayevna,
BuxDU professori, f.f.doktori
Masutova Shaxlo Omonovna,
Navoiy davlat universiteti tayanch doktoranti

Alisher Navoiy - Sharq adabiyotining eng buyuk namoyandalaridan biri bo'lib, uning ijodida muhabbat mavzusi g'oyat badiiy - falsafiy tarzda ifoda etilgan. Navoiy muhabbatni ikki xil talqin etadi: biri insoning insonga bo'lgan muhabbati, ya'ni maishiy muhabbat, ikkinchisi esa ilohiy va ma'rifiy muhabbat. Ayniqsa, uning forsiy ruboiy va qit'alarida bu mavzu o'ziga xos obraz va timsollar orqali aks ettiriladi.. Ushbu maqolada shoirning "Devoni Foni" asaridan tanlangan ruboiy va qit'alar asosida muhabbat va ilohiy ishqning badiiy talqini yoritiladi.. Ishaq mavzusi mumtoz adabiyotning bosh tomiri bo'lgani kabi, Alisher Navoiy ijodining ham yetakchi g'oyaviy yo'nalishlaridan biri sanaladi. Shoir o'zining ko'plab g'azallarida ishqiy tuyg'ularni betakror tasvirlash bilan birga, ruboiy janrida ham bu mavzuni yuksak badiiy mahorat bilan ifodalagan. Navoiy ishqni tasvirlashda uni nafaqat ilohiy-ma'naviy mazmunda, balki insoniy tuyg'ularning eng nozik jilvalari sifatida ham talqin etadi. Bu ulug' ijodkorning o'ziga xos jihatlaridan biri shundaki, u mazkur sharafli mavzuni ham turkiy, ham forsiy tillarda teng darajada yuksaklikda ifoda eta olgan. Quyida shoirning forsiy ruboiylari va qit'alari ma'nosi sharhi va badiiy tarjimasini orqali Navoiy ijodida ishqning badiiy talqinini tahlil qilamiz:

*Шаб то ба сахар ҳамекунам зориҳо,
Дар шиддати танҳою бемориҳо,
Аз ҳаҷр фикандем ба душвориҳо,
Эй ёр, қучо шуд он ҳама ёриҳо? .[1; 50]*

Badiiy tarjima:

*Tundan tongga qadar xasta, zor bo'ldim,
Tanholikning girdobida xor bo'ldim,
Hijronlarning azobida bor bo'ldim,
Senga emas, nega dardga yor bo'ldim.*

Bu ruboiyda oshiqning sadoqati va hijron azobi ifoda etiladi. "Шаб то ба сахар" birikmasi kecha-yu kunduz davom etadigan iztirobni anglatadi. Oshiq nafaqat jismonan, balki ruhan azob chekmoqda. . Bu yerda muhabbat insonni sinovdan o'tkazuvchi ilohiy kuch sifatida namoyon bo'ladi. Tasavvuf adabiyotida

ishq azoblari va hijron inson ruhini poklovchi omil sifatida talqin etilganidek, mazkur ruboiyda ham oshiqning mashaqqatlar orqali toblanishi va ilohiy ishqqa intilib yashashi ifoda etilgan.

Shoirning navbatdagi ruboiysida esa ishqning o‘zgacha qirralari ko‘zga tashlanadi. Bu ruboiy orqali Navoiy inson qalbidagi muhabbatni yanada teran falsafiy mazmunda tasvirlaydi:

*Хар лаҳза, ки аз чарх ҷафое расадат,
В-аз ҳодисаи замон балое расадат,
Ғам нест гар аз маҳе вафое расадат,
Сар чун сари зулфи ӯ ба ное расадат? .[1; 49]*

Badiiy tarjima:

*Menga charxi falakdan har jafo kelsa
Zamonaning zaylidan ne balo kelsa,
Magar sendan menga bir vaqt vafo kelsa,
Dard demasman menga ming g‘am ravo kelsa.*

Navoiyning ushbu satrlarida oshiqning sadoqati, sabr-toqati va ma‘shuqa yo‘lida har qanday azob-uqubatlarga chiday olishi ifodalangan. Shoir osmon (charh) va zamon hodisalarini keltirib, oshiq hayotidagi qiyinchilik va musibatlarni badiiy tarzda ko‘rsatadi. Biroq bu balo va jafolar oshiq uchun qo‘rqinchli emas, chunki uning maqsadi ma‘shuqadan bir ozgina bo‘lsa ham vafo ko‘rishdir. Ma‘shuqaning vafo ko‘rsatishi shunchalik yuksak baholanadiki, oshiq o‘zining boshini uning zulfidek oyog‘i ostiga tashlashga ham rozi. Ruboiyning asosiy g‘oyasi shundan iboratki, haqiqiy ishq insonni barcha musibatlarga sabr qilishga undaydi, vafo esa barcha azoblarning dardini yuvuvchi oliy ne‘mat sifatida aks ettirildi.

Navoiyning keyingi ruboiysida esa ishq timsoli bo‘lmish ma‘shuqaning ko‘zlari tasvirlanadi. Shoir ularni sehr-jodu bilan tenglashtirib, oshiq qalbini asir etuvchi kuch sifatida ifodalaydi:

*Чашият, ки тариқи сеҳр аз ӯ ёфт ривоч,
Аз Бобилу Кашмир ҳамегурад боҷ.
Айёрсифат рабуда гоҳи тороҷ,
Аз танҳо сар чунон, ки аз сарҳо тоҷ. ? .[1; 49-50]*

She‘riy tarjima:

*Ko‘zlaringda cheksiz sehr jilvalanar,
Bobil-u Kashmir sehri senga zorlanar,
Makkorginam, shu qalbim o‘girlab olar,
Toj kabi boshimni oyoqqa solar.*

Ruboiyning asosiy markazida ma‘shuqaning ko‘zlari turadi. Shoir ularni sehr va joduga tenglashtirib, Bobil va Kashmir kabi sehr-u jodusi mashhur diyordan ham kuchliroq deb tasvirlaydi. Bu ta‘rif orqali oshiqning nigoh oldida ma‘shuqaning ko‘zlari oddiy go‘zallik emas, balki qalblarni asir etuvchi ilohiy qudrat darajasiga ko‘tariladi. Ruboiyning ikkinchi qismida esa ko‘zning ta‘siri “ayyor” (hiylakor, makkor) sifatida gavdalanadi. Ya‘ni, oshiqning qalbi va ruhi

shu qadar asir bo‘ladiki, hatto tojning boshdan yechib olinishi kabi, insonning eng aziz narsasi - irodasi ham nigoh oldida ojiz qoladi. Demak, bu ruboiyda Navoiy ishqning sehrli kuchini ma’shuqaning nigohi orqali ifodalab, uni ruhiy va ma’naviy asirlik ramzi ekanini tasvirlaydi. Shoir nigohni oddiy joziba emas, balki oshiqni ilohiy ishqqa eltuvchi qudratli vosita sifatida talqin etadi.

Shoirning ishq haqidagi qarashlari uning forsiy qit’alarida ham teran ifoda etilgan. Quyidagi qit’ada bu mavzu yanada teran ifoda etiladi:

*Булбуло, машъуфи ишқи гул машав,
Ёд кун аз шиддати хори фироқ,
3-он ки бандад бор гул дар панҷ рӯз,
Соле афтад бар дилат бори фироқ. [1; 31-32]*

Badiiy tarjima:

*Ey bulbul, gul ishqiga dil bog'lama,
Yuragingni hijronlarga chog'lama,
Bu besh kunlik chiroyning ozori ko'p,
Hijronida qolib bir yil yig'lama.*

Bu qit’ada Alisher Navoiy ishqni bulbul va gul timsolida talqin qiladi. Gul – go‘zallik va sevgining timsoli, bulbul esa – oshiq qalbidir. Shoir bulbulga murojaat qilib, uni gul ishqiga oshufta bo‘lmaslikka undaydi. Chunki gulning umrini atigi besh kunlik bahor ifodalaydi, ammo uning hijroni bir yil mobaynida qalbni qiynaydi. Bu orqali Navoiy insoniy ishqning o‘tkinchiligini va undan keladigan hijron azobining uzoqligini ko‘rsatadi.

Tasavvufiy talqinda esa gul – dunyoviy go‘zallik, bulbul esa – insonga qiyos qilinadi. Oshiqqlar dunyoviy nafs va o‘tkinchi lazzatlarga berilmasligi, balki ularni tark etib, ilohiy ishqqa yuz tutishi lozimligi ta’kidlanadi. Chunki foniy go‘zallik zavqi juda qisqa, ammo undan keladigan ma’naviy iztirob va hijron og‘ir yuk kabi uzoq davom etadi. Demak, mazkur qit’a ishq mavzusining ikki qatlamini – dunyoviy oshiq iztiroblari va ilohiy ishqqa yetaklovchi saboqni birlashtirgan bo‘lib, Navoiyning forsiy she’riyatidagi falsafiy badiiylikni yorqin namoyon qiladi.

Alisher Navoiy forsiy ruboiy va qit’alarida ishq mavzusini insoniy tuyg‘ular hamda ilohiy ma’rifatni uyg‘unlashtirgan holda aks ettiradi. Bu she’rlar Insonlarni o‘tkinchi ishq, dunyoviy orzu-istaklarga berilmay, ilohiy ishqqa talpinib yashashga, o‘zini komillik sari rivojlantirishga targ‘ib ertadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Alisher Navoiy. MAT. XX tomlik. 19-tom. Toshkent: "FAN", 2002.-B.
2. Boboyev, T. Mumtoz adabiyot nazariyasi. – Toshkent: O‘qituvchi, 1994.
3. Karimov, N. Alisher Navoiy va forsiy adabiyot. – Toshkent: Fan, 2000.
4. Sirojiddinov, S. Navoiy asarlarining badiiyati va tasavvufiy mohiyati. – Toshkent: Fan, 2012.

**FILOLOGIYA FAKULTETI
O‘ZBEK ADABIYOTINI O‘QITISH METODIKASI KAFEDRASI**

**“O‘ZBEK FILOLOGIYASINING DOLZARB MASALALARI VA UNI
O‘QITISH METODIKASI MUAMMOLARI”**

mavzusidagi

**IV AN‘ANAVIY ILMIY – AMALIY XALQARO ANJUMAN
MATERIALLARI**

(2-kitob, III-VI shu‘balar)

Muharrir: S.Normammedov

Musahhah: J.Murtozayev

Sahifalovchi: G.Kadirova

Guvohnoma № 14-0003, 30.04.2020 Ofset qog‘ozi. Bosishga ruxsat etildi
10.12.2025 Format A4. Garnitura «Times New Roman». Shartli bosma taboq
31,37 Adadi 100 nusxa. Buyurtma № 61

JDPU tahririy-nashriyot bo‘limida chop etildi.

130100, Sh.Rashidov shohko‘chasi, 4-uy

Tel./faks: (+99872) 226-02-93

(+99893) 305-85-00